

& quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu ibi es: si descendero in infernũ, ades. Si sumfero penas meas ante lucem, & habitem in nouissimo maris, etenim ibi manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Quàm cito significauit vbiq̃ Deum esse: & vbi est Dei Spiritus, ibi Deum esse: & vbi est Deus, ibi Spiritum Dei esse præsentem. Quo loco indiuidua copula Trinitatis expressa est. Tom. 4. Sermones 19. in Psal. 118.

Deus est vbiq̃ que.

* Vado ad Patrem, quoniam Pater maior me est, * Ioan. 14. Quomodo vadit nisi per mortem, & venit nisi per resurrectionem? Denique addidit, vt de assumptione se dixisse signaret: Propterea dixi vobis prius quàm fiat, vt cùm factũ fuerit credatis. Loquebatur enim passionem sui corporis & resurrectionem, per quam credere cœperant, qui ante dubitabãt. Neque enim Deus de loco ad locum transit: qui vbiq̃ semper est. Vt homo est qui vadit, ipse est qui venit. Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 4. Lege Tom. 4. orationem preparantem ad Missam.

Deus nõ trãsit de loco ad locũ sed vbiq̃ semper est.

CAPVT SECVNDVM De Trinitate & Vnitate Dei.

I. In diuinis esse Trinitatem personarum & Vnitatem essentia.

Sed dicunt lectum: * Ite, baptizate gētes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et obijciunt, quia primo Patrem nominauit, secundo Filium, tertio Spiritum sanctum. Numquid ergo, quia dicit Euangelium, * In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum: inferiorem significauit Patrem, quia primo verbum Dei in principio semper esse ac fuisse memorauit? Aut cùm dixit Apostolus: * In regno Christi & Dei, ordinẽ fecit: Aut cùm dicit ipse Dominus Iesus: * Spiritus Domini super me, eo quod vixit me, euangelizare pauperibus mi-

* Matth. 28.
Pater non est maior Filio et Spiritu sancto est nonnumquã prius nominetur.
* Ioan. 1.
* Ephes. 5.
* Luc. 4.

Pater, Filius, Spiritus sanctus tres distinctæ personæ sunt, et trium istarum personarum vna diuinitas, vna maiestas est.

fit me, prædicare captiuis remissionem: eminentiorem Filio Dei Spiritum esse testatus est: Aduertis virgo quemadmodum ista soluantur. Aperi ad hæc aures tuas, os tuum claude. Aperi aures, vt fidem audias: claude os, vt teneas veterandiam. Deinde illud legunt, quia dixit: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & non intelligunt quid ante præmiserit. In nomine, inquit. Tres personas quidem significauit, sed vnum Trinitatis nomen asseruit. Vnus itaque Deus, vnum nomē, vna diuinitas, vna maiestas. *Tom. 1. de institutione virg. Cap. 10.*

Didicimus itaque vnam esse potentiam Trinitatis, quam nos in ipsa quoque docuit passione, atque post ipsam docuit passionem. Filius enim patitur per corporis sacramentum, Apostolis Spiritus sanctus infunditur, Pater quoque maxima voce signatur. Didicimus vnam Patris & Filij esse imaginem, vnam similitudinem, vnam sanctificationem. Didicimus vnam esse operationem, vnam gloriam, vnam quoque diuinitatem. Vnus ergo & solus Deus, quia scriptum est, * Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Vnus Deus, non vt ipse sit Pater & Filius, sicut impius Sabellius asserit, sed quia Patris & Filij Spiritus quæ sancti vna diuinitas sit: vbi autē vna diuinitas, vna voluntas, & vna præceptio. *Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 4.*

*Patrem distinctum esse à Filio & Spiritu sancto, Christus in ipsa passione post docuit. Trinitatis vna est gloria & diuinitas. * Matih. 4. Sabellius Patrem cū Filio, & Spiritu sancto confundit.*

Brenis professori fidei Catholicorum de Trinitate.

* Gen. 18.

Aduertimus igitur quod Pater & Filius & Spiritus sanctus in vno eodemque per naturam eiusdem maneant vnitatem. *Tom. 2. lib. 3. de Spir. sanct. Cap. 13.*

Professio autem fidei sententia est, quam aduersum Sabellianos & Arrianos ita à maioribus traditam tenemus, vt Patrē Deum, & Filiū eius vnigenitum, & Spiritum sanctum veneremur, hanc Trinitatem vnus esse substantiæ, maiestatis, diuinitatis. *Tom. 3. lib. Epist. 6. Epist. 40.*

* Ante ostium sedebat Abraham, sedebat meridie. Quando alij quiescebant, iste hospitem explorabat aduētus. Merito illi Deus apparuit ad quercum

Mambra,

Mambrae, quia fructum hospitalitatis studiosissime requirebat. Et respiciens, inquit, oculis vidit, & ecce tres viri stabant supra illum. Et cum vidisset illos, currit obviam illis. Vide primo fidei mysterium. Deus illi apparuit, & tres aspexit. Cui Deus refulget, Trinitatem videt, nec sine Filio Patrem suscipit, nec sine spiritu sancto Filium confiteretur. *Tom. 4. lib. 1. de Abraham Patriarcha, Cap. 5.*

*Abrahamo
Deus vnus ap-
paruit in Tri-
nitate perso-
narum.*

Spiritus Domini super me.] Vides Trinitatem coeternam atque perfectam. Ipsum loquitur Scriptura Iesum Deum hominemque in utroque perfectum, loquitur & Patrem, & Spiritum sanctum. Spiritus enim sanctus cooperator ostenditur, quando corporali specie sicut columba descendit in Christum, cum Dei filius baptizaretur in fluuio, Pater loqueretur e caelo *Tom. 5. lib. 4. Comment. in cap. 4. Lucae.*

*In baptisinate
Christi, Tri-
nitatis myste-
rium se prodit.*

Idem autem Deus qui operatur omnia in omnibus.] In tantum non hoc hominibus dandum, quasi proprium, sed soli Deo asserit, ut etiam donum Spiritus sancti, & gratiam Domini Iesu, vnus Dei dicat operationem, ne gratia & donum diuisum sit per personas Patris & Filij & Spiritus sancti, sed indiscretæ vnitatis & naturæ trium vnum opus intelligatur, ut ad vnum omnem gloriam redigat & diuinitatem. Diuisiones autem gratiarum sunt officijs Ecclesiæ, non humanis meritis deputatæ. Si enim Spiritus sanctus idem Dominus est, & Dominus idem Deus est, tres vnus Deus est. Cum enim Spiritus sancti gloria & potestas, & natura Dei est, & Dominus Iesus idem est in natura quod Deus est, vnus utique Spiritus sanctus, & Dominus Iesus, & Pater Deus est. Et singuli enim Deus vnus, & tres Deus vnus. Denique operante vno, tres operari dicuntur, ut Trinitatis mysterium in vnus Dei natura & potestate claudatur, cum sit immensum. *Tom. 5. cap. 12. Epist. 1. ad Corinth.*

*Patris, Filij,
& Spiritus
sancti vna est
operatio.*

*Pater, Filius
& Spiritus
sanctus Deus
vnus est.*

II. Non plures Deos quamquam plures personas, agnoscere Catholicos.

*Vnum Deum,
non tres Deos
Catholici pro-
fitemur, etsi
Trinitatem
personarum
agnoscunt.
* Matih. 28.*

*Arriani vel
Filium Deum
esse negare,
aut duos Deos
necessario in-
troducere des-
bent.*

*Intellectus a-
nima est, volū-
tas anima est,
memoria item
anima est, &
tamen nō tres
anima in hum-
ano corpore sunt,*

VNum ergo Deum, non duos aut tres Deos dicimus, impia Arrianorum hæresis dum criminatur incurrit. Tres enim Deos dicit, qui diuinitatem separat Trinitatis, cum Dominus dicendo: * Ite baptizate gentes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, vnus esse Trinitatē potestatis ostenderit. Nos Patrē & Filium, & Spiritū sanctum cōfitemur, ita vt in Trinitate perfectā & plenitudo sit diuinitatis, & vnitas potestatis. *Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 2.*

Sed quid veremini, an illud quod oblatrare cōfuectis, ne tres faciatis Deos? Absit. Vbi enim vna deitas intelligitur, vnus Deus dicitur. Neque enim cum Filium Deum dicimus, duos Deos dicimus. Nam si cum deitatē Spiritus cōfitemur, putatis nos tres Deos dicere: Ergo & cum deitatē Filij dicitis, quia non potestis eam negare, duos inducitis Deos. Necessesse est igitur iuxta sententiā vestram si Deum personæ vnus, non vnus naturæ nomē putatis, aut duos Deos dicatis, aut Deum Filium denegatis. Sed excusemus vos ab inscientia, etsi non excusamus à culpa. Etenim secundum nostram sententiā, quia vnus Deus, vna diuinitas, & vnitas intelligitur potestatis. Sicut vnum Deum dicimus & Patrem verum deitatis nomine cōfitemur, nec Filium denegantes: ita etiam Spiritum sanctum à deitatis non excludimus vnitate, & tres Deos non asserimus, sed negamus: quia pluralitatem non vnitas facit, sed diuisio potestatis. Quomodo enim pluralitatem recipit vnitas diuinitatis, cum pluralitas numeri sit, numerum autem nō recipiat diuina natura? *Tom. 2. lib. 3. de Spir. sanct. Cap. 14. Lege & Cap. 15. eiusdem libri.*

Et sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus est, non tamen tres Dij sunt, sed vnus Deus tres habens personas: ita & anima intellectus, anima voluntas, anima memoria: non tamen tres animæ in vno corpore, sed vna anima tres habens dignitates. *Tom. 4. lib. de dignitate humane conditionis, Cap. 2.*

*anima in hum-
ano corpore sunt, sed vna anima tres habens dignitates.*

Facite

Facite vobis amicos de iniquo mammona.] Non feruiamus alienis, qui nullum Dominum debemus scire nisi Christum. Vnus enim Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipso: & vnus Dominus Iesus, per quē omnia. Quid ergo? Pater Dominus, aut Filius Deus non est? Sed & Pater Dominus, quia

* *Psal. 32.*

* verbo Domini cæli firmati sunt: & Filius Deus, qui est super omnes Deus benedictus in secula. Quomodo ergo nemo potest duobus dominis seruire? Vnus enim Dominus, quia vnus Deus. * Denique Dominū Deum tuū ad-

* *Matth. 4.*

adorabis, & illi soli seruias. Vnde claret vnum Patris & Filij esse dominatum. Vnus autem est, si non diuidatur, sed totus in Patre, totus in Filio sit. Itaque quia vnus deitatis atque dominatus asserimus Trinitatem, vnum Deum, & vnum Dominum confitemur. Qui autem aliam Patris, aliam Filij, aliam Spiritus sancti memorant potestatem: plures Deos, & plures Dominos in Ecclesiā gentilis vitio erroris inducūt.

Trinitas vnus est Deitatis et dominatus.

Tom. 5. lib. 7. Comment. in cap. 16. Lucae. Vide lib. 10. Comment. in cap. 22. eiusdem Lucae.

III. *Substantialia nomina in diuinis singulari numero de tribus coniunctim personis esse intelligenda.*

QVis igitur vnitatem separare audeat nominis, cū operationis videat vnitatem? Sed quid ego vnitatem nominis argumentis astruo, cū diuinæ vocis euidentis testimonium sit, vnum esse nomen Patris, & Filij, & Spiritus sancti? Scriptum est enim:

* Ite baptizate gentes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. In nomine dixit, non in nominibus. Non ergo aliud nomen Patris, aliud nomen Filij, aliud nomen Spiritus sancti, quia vnus Deus: non plura nomina, quia non duo Dij, nō tres Dij. Et vt aperiret quia vna diuinitas, vna maiestas est, quia vnum nomen Patris & Filij & Spiritus sancti, non in alio nomine venerit Filius, & in alio nomine Spiritus sanctus, ait ipse Dominus: * Ego veni in nomine Pa-

* *Matth. 28.*

In nomine Trinitatis, non in nominibus dicendum est.

* *Ioan. 5.*

tris

tris mei, & non accepistis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Quod autem nomen Patris est, hoc idem Filij Scriptura declarat, quia in Exodo dixit Dominus: Ego antecedo in nomine meo & vocabo te in nomine meo Dominum in conspectu tuo. Dominus ergo dixit, quia in nomine suo vocavit Dominum Dominus ergo & Patris est nomen & Filij. Cum autem vnum nomen sit Patris & Filij, accipe quod & Spiritus sancti idem nomen sit, quoniam & Spiritus sanctus in nomine Filij venit: sicut scriptum est: * Paracletus autem ille Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Qui autem venit in nomine Filij, utique etiam in nomine Patris venit, quia vnum nomen Patris & Filij est. Sic fit ut vnum & Patris & Filij nomen sit & Spiritus sancti. Tom. 2. lib. 1. de Spir. sancto, Cap. 14.

* Ioan. 14.

*Spiritus venit
in nomine Fi-
lij & Patris.*

Pater Dominus est, Filius item, & Spiritus sanctus, et tamen non tres Domini, sed vnus est Dominus.

* Mar. 6.

* Matth. 11.

Deus Pater Dominus est.

* Ioan. 13.

Filius Dominus est.

* Deut. 6.

Vnus est Deus & Dominus.

Pater sanctus est, Filius item

Sed fortassis iterum dicas: Si Dominum Spiritum dixerō, tres Dominos declarabo. Nūquid cum Dominum Filium dicis, aut Filium negas, aut duos Dominos confiteris? Absit. Ipse enim Filius dixit: * Nolite duobus dominis seruire. Sed non utique aut se, aut Patrem Dominum denegauit. Nam & Patrem Dominum dixit, sicut habes: * Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ. Et se memorauit Dominum, sicut in Euangelio legimus: * Vocatis me Dominum & Magistrum, & bene facitis, sum etenim. Sed non duos Dominos dixit, immo ostēdit se non duos Dominos seruire. Nō sunt enim duo Domini vbi dominatus vnus est, quia Pater in Filio, Filius in Patre, & ideo Dominus vnus. Sic & lex docuit: * Audi, Israhel, Dominus Deus tuus vnus est, hoc est, immutabilis semper, vnitatem permanentis potestatis, semper idem: nulla accessione, nulla diminutione mutatur. Tom. 2. lib. 3. de Spiritu sancto, Cap. 17.

Ergo sanctus Pater, sanctus Filius, sanctus & Spiritus, sed non tres sancti, quia vnus est Deus sanctus, vnus

vnus est Dominus. Vna est ergo vera sanctitas, sicut *et Spiritus*
 vna est vera diuinitas, vna illa sanctitas naturalis. *sanctus, et*
 Ideo omnia hæc quæ sancta nos credimus, illam so- *tamen non tres*
 lam prædicant sanctitatem: Cherubim & Seraphim *sancti, sed v-*
 indefessis vocibus laudant & dicunt: Sanctus, san- *nus est Deus*
 ctus, sanctus Dominus Deus sabaoth. Non semel di- *sanctus.*
 cunt, ne singularitatem credas. Non bis dicunt, ne
 Spiritum excludas. Non sanctos dicunt, ne plurali-
 tatem æstimes. Sed ter reperunt, & idem dicunt, vt
 etiam in hymno distinctionem Trinitatis, & Diui-
 nitatis intelligas vnitatem: hoc cum dicunt, Deum
 prædicant. *Tom. 2. lib. 3. de Spiritu sancto, Cap. 18. Vide*
plura Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 4.

IIII. Hæreticos esse, qui Filium aut Spiritū san-
 ctum creaturam, aut minorem Patre, aut di-
 uersa ab eo essentia ponunt.

Nunc consideremus quas Arriani Dei filio infe- *Errores Arri-*
 rant quæstiones. * Dissimilem Patri dicunt esse *anorum de*
 Dei Filium. Hoc si homini obijciatur, iniuria est. *Christo.*
 * Ex tempore cœpisse dicunt Dei Filium, cum cōdi- ** 1.*
 tor ipse sit temporum. Homines sumus, & esse nolu- ** 2.*
 mus temporales. Ex tempore cœpimus, & sine tem-
 pore futuros esse nos credimus. Fieri nos optamus
 æternos, & quomodo negare possumus Dei Filium
 sempiternum, quem sempiternum docet atque de-
 monstrat naturā non gratia? * Creatum dicūt. Quis ** 3.*
 auctorem inter opera sua deputer, vt videatur id esse ** 4.*
 quod fecit? * Bonum negant. Sacrilega vox ipsa se ** 5.*
 damnat, vt indulgentiam sperare non possit. * Ne- ** 6.*
 gant verum Dei Filium, * negant omnipotentem, ** 6.*
 cum fateantur omnia facta per Filium, omnia crea-
 ta per Dei esse virtutem. Quid est enim virtus, nisi
 perfecta natura? * Negant etiam diuinitate vnum ** 7.*
 esse cum Patre. Deleant ergo Euangelium, deleant ** 7.*
 Christi vocem. Ipse enim dixit: * Ego & Pater vnum ** Ioh. 10.*
 sumus. Non ego hoc dico, Christus dixit. Numquid
 fallax,

fallax, ut mentiretur? Numquid impius, ut quod nō erat usurparet? Sed singula suis locis plenius digerentur. *Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 3.*

Da veniam sancte Imperator, si ad ipsos (qui Filium Patri dissimilem dicunt) paullisper verba conuerto. Sed quem potissimum legam, Eudoxium Eunomiumve, an Arrium vel Aetium eius magistros? Plura enim nomina, sed vna perfidia, impietate non dissonans, communione discordans, non dissimilis fraude, sed cogitatione discreta. Cur enim secum nolint conuenire, non intelligo. Eunomij personam diffugiunt Arriani, sed eius perfidiam asserunt, impietatem exsequuntur. Aiunt eum prodidisse effusius, quæ Arrius scripserat. Magna cæcitatibus effusio. Auctorem probant, exsecutorem refutant. Itaque nunc in plures sese diuisere formas. Alij Eudoxium, alij Eunomium vel Aetium, alij Palladium vel Demophilum atque Auxentium, vel perfidia eius hæredes sequuntur, alij diuersos. *Numquid diuisus est Christus? Sed qui eum à Patre diuidunt, ipsi se scindunt: & ideo quoniam communiter aduersus Ecclesiam Dei, quibus inter se ipsos non conuenit conspirarunt, communi nomine hæreticos, quibus respondendum est, nominabo. *Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 4.*

*1. Cor. I.

Paucis verbis Omnes hæreses hoc capitulo breui (In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, &c.) B. Ioānis Euā-
gelistæ oēs hæ piscator noster exclusit. Quod enim erat in principio, non includitur tempore, non principio præuenitur. Ergo Arrius conticescat. Quod autem erat apud Deum, non commixtione confunditur, sed manentis verbi apud Patrem solida perfectione distinguitur, ut Sabellius obmutescat. Et Deus erat verbum. Non ergo in prolatione sermonis hoc verbum est, sed in illa cælestis designatione virtutis, ut confutetur Fotinus. Quod verò erat in principio apud Deum, sempiternæ diuinitatis in Patre & Filio inseparabilis vnitas edocetur, ut erubescat Eudo-

Eudoxius & Eunomius. Postremo cum * omnia per ipsum facta dicantur, ipse conditor noui vtique testamenti: & veteris designatur, vt Manichæus locum tentationis habere non possit. Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 5.

Similiter quoque eiusdem sententia: auctoritate (Si recte offeras, recte autem non diuidas, peccasti, quiesce) damnantur, qui diuinitatem sancti Spiritus negauerunt. Alij enim quidam vel Arrianorum Iudæi, vel Arriani sunt Iudæorum: quia sicut illi Filium à Patre, ita & isti Spiritum à Deo Patre & Filio Dei separant. Tom. 2. lib. de incarnat. dominicæ sacramen- to, Cap. 2.

Et hos igitur qui in * phantasmate venisse Iesum prædicant, & illos condemnare debemus qui aduersa erroris linea, non vnum eundemque Filium Dei dicunt, sed alium esse qui ex Deo Patre natus sit, alium qui sit generatus ex virgine, cum Euangelista dicat: * Quia verbum caro factum est, vt vnum Dominum Iesum, non duos crederes. Nonnulli etiam aliud Dei verbum, alium verum Dei Filium crediderunt, cum ipsum qui in principio erat verbum apud Deum Patrem in sua propria venisse Euangelista testetur. Sunt autem qui tamquam ad vnum prophetarum, ita ad Christum factum esse verbum arbitrati sunt, non ipsum esse Dei verbum. Sed de nullo prophetarum dictum est, quia verbum caro factum est, nullus prophetarum abstulit peccata mundi. De nullo alio dictum est. * Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. De nullo prophetarum legimus, quod sit Dominus maiestatis, quod de Christo Apostolus dixit: * Quia Iudæi Dominum maiestatis crucifixerunt. Sed dum hos redarguimus, emergunt alij, qui carnem Domini dicant & diuinitatem vnus esse naturæ. Quæ tantum sacrilegium inferna vomerunt? Iam tolerabiles sunt Arriani, quorum per istos perfidiæ robur adolescit, vt maiore contentione asserant Patrem & Filium

* Ioan. 1.

Manichæus
Christum aucto-
re veteris Testa-
menti esse
negat. De quo
vide Epiphani-
um Tom. 2.
lib. 2. heres. 66

Quidam here-
tici instar Iu-
deorum diuinitate
Spiritus
sancti negant.

* Manichæos
putat. De quo
vide August.
Tom. 6. lib. de
heresibus ad
Quoduldeum
heresi 46

* Ioan. 1.

Quidam Chris-
tum Dei vero
verbum negant.

* Matih. 3.

* 1. Cor. 2.

Non longe ab
hac sententia
absunt hodie
Vbiquitarij.

& Filium

& Filium & Spiritum sanctum vnus nõ esse substantiæ, quia isti diuinitatem Domini & carnem substantiæ vnus dicere tentauerunt. *Lib. de incarnat. dominicæ sacramento, Cap. 6.*

Sed plerique eandem sectam sequentes, disputationis genere discordare se putant, ab his qui dissimilem Patri per omnia Filium dicunt. Ideo horum quoque qui similem dicunt Filium, sed non vnus substantiæ cum Patre, ineptias discutiamus. *Lib. de incarnat. dominicæ sacramento, Cap. 10.*

CAPVT TERTIVM De Deo Patre.

I. Ipsum esse Patrem qui Filius, hæresin fuisse Sabellianorum.

Sabelliani Patrem cum Filio confundunt.

NOs nec iuxta Sabellianos, Patrem Filiumque confundimus, nec iuxta Arrianos, Patrem Filiumque secernimus. Pater enim & Filius distinctionem habent, vt Pater & Filius separationem diuinitatis non habent. *Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 2.*

Dicat & Sabellianus: Ego te ipsum Patrem & Filium & Spiritum sanctum arbitror: Respondebit & Dominus: Non audis Patrem, non audis Filium? Numquid hic vlla confusio est? Scriptura ipsa te docet, Patrem esse qui detulit iudicium, Filium esse qui iudicat. Non audisti me dicentem: * Solus non sum, sed ego & qui misit me Pater? *Lib. 2. de fide, Cap. 4.*

* Ioan. 8.

Nobis natus est puer, non Sabellianis. Illi enim nolunt Filium datum, eundem asserentes Patrem esse quem Filium. *Lib. 3. de fide, Cap. 4.*

Quomodo Pater & Filius vnum sint.

Verum est quod dixit Filius: Omnia quæ Pater habet mea sunt, & secundum diuinitatem vnum est cum Patre Filius, vnum per substantiam naturalem, non vnus secundum Sabellianam perfidiam. *Tom. 2. lib. 2. de Spiritu sancto, Cap. 12.*

II. Patrem